

gant Christiani fidem, sed potius ostendant in collocatione virtutem, cum contemnenda sit omnis injuria malorum presentium, fiducia futurorum honorum. Nisi præcesserit pugna, non potest esse victoria; cum fuerit in pugna congressione victoria, tunc datur vincibilis et corona. Gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur. » Et inferius : « Nos adversa non avocant a virtutis et fidel veritate, sed corroborant in dolore. Quanta sublimitas infer ruinas generis humani stare erectum ! » etc.

54. PHINEES PATER NOSTER (Hinc patet Mathathiam et Machabeos prognatos esse ex tribu Levi et Phinees Pontificis, ideoque deficientibus cæteris ad eos Pontificatum jure successione spectasse) ZELANDO ZELUM DEI, (occidendo Principem sacrificantem Beelphegor), ACCEPTIT TESTAMENTUM, (id est Dei promissionem et pactum) SACERDOTII ÆTERNI, — quod scilicet Pontificatus in ejus posteris duraret usque ad finem Synagoga et Judaismi, pula usque ad Christum. Vide dicta Num. xxv.

55. JESUS (Josue successor Mosis), DUM IMPLERIT VERBUM, (id est mandatum, quo Deus per Mosen jussit ei lustrare Chananeam, Num. xiv; debellare Amalec, Exod. xvii; post Mosen capessere curam populi, Josue i), FACTUS EST DUX IN ISRAEL — Mosis in ducatu populi succedens.

56. CALEB, DUM TESTIFICATUR IN ECCLESIA (contra socios exploratores, dicentes Chananeam ob incolas gigantes et urbes munitas esse inexpugnabilem, Inimicam Dei ope posse expugnari, et respisa ab Hebraeis expugnandam, ut Deus promiserat), ACCEPTIT HEREDITATEM, — peculiarem in hereditate, Num. xiv et Josue xiv, 12. Vide elogia Josue et Caleb. Eccli. i.

57. DAVID IN SUA MISERICORDIA, (id est per meritum suae misericordiae, qua tum in alios, tum in Saulon se persecutentem fuit pius et misericors, nolens cum ledere, cum eum haberet in manu sua), CONSEQUITUR EST SEDIEM REGNI IN SECLULA, — ut solum regale obtineret, et ad posteros transmitteret, tamdiu eis duraturum, quamdiu duraret regnum Israhel et Juda, scilicet usque ad captivitatem Babylonicam. Aeternum enim hic non absolutam perpetuitatem, sed respectivam et limitatam significat, scilicet durationem perpetuam pro totum statum, regnumque Jude; ut quamdiu hoc duraret, tamdiu in eo duraret regnum Davidis.

58. ELIAS, DUM ZELAT ZELUM LEGIS, (occidendo omnes prophetas et sacerdotes Baal, seque opponendo Achab, Jezabeli et Baalthis, III Reg. xviii) RECEPTUS EST IN COELEM, — eo raptus curia igneo IV Regum ii.

59. ANANIAS, AZARIAS ET MISAEI CREDENTES IN DEUM VERUM, et pro hac fide se flammis offerentes, credentes Deum posse ipsos ab his eripere, LIBERATI SUNT DE FLAMMA. — Daniel. iii.

60. DANIEL IN SUA SIMPLICITATE, (id est integritate, candore, constantia adorandi solum Deum

verum persistens, ejus merito, LIBERATUS EST DE ORE LEONUM. — Daniel. vi.

62. ET A VERBIS VIRI PECCATORIS (a inimicis impij Antiochi) NE TIMUERITIS, QUIA GLORIA EJUS STERECUS ET VERNIS EST, — ut corrumpatur, computrescat et fræbeat, dum paulo post per Dei vindictam omnis ejus gloria in ignominiam, omnis fama in infamiam vertitur, uti factum esse Antiocho liquet lib. II, cap. ix.

64. VOS ERGO FILII, CONFORTAMINI ET VIRILITER AGITE IN LEGE (tuenda et propugnanda), QUIA IN IPSA GLORIOSI ERITIS, — tum pugnando et vincendo: tum pro ea gloriose occumbendo, uti pro ea omnes occubuerunt, nimirum Judas, Jonathas et Simon. Quid enim gloriosius, quam pugnare et mori pro lege, pro patria, pro Deo? Animat Mathathias filios ad acra certamina, quae eis cum Antiocho imminabant, ideoque praeorum herorum exempla iis objicit, ut illa imitentur, et similem illis gloriam consequantur; nil enim ita in rebus arduis animat, ac majorum exempla. Unde Ovidius lib. IV Trist. Eleg. 3 :

Malerique tuis tristem virtutibus imple,
Animi per præceps gloria vadit iter.
Hætor quis nosset, felix si Troja fuisset !
Publica virtutis per mala facta via est:
Ars tua, Typhi, jacet, si non sit in aequore fluctus;
Si valeant homines, ars tua, Phœbe, jacet.
Quæ latet, inque homis cessat, non cognita rebus,
Apparet virtus, æquitateque malis.
Ut re tonantibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laules area late tuas.

65. ET ECCE SIMON FRATER VESTER, SCIO QUOD VIR CONSILII SIT, IPSUM AUDITE SEMPER, ET IPSE ERIT VOBIS PATER, — ut suis consiliis vos dirigat, sicut pater dirigit filios. Rursum ut domum et familiam meam gubernet quasi pater. Hinc Josippus, filius Gorion, et Annius Viterbiensis putant Simonem fuisse primogenitum Mathathiae. Sed Josippus, Seder-Olam minor, et Hebraei tradunt Judam fuisse primogenitum; unde et illi patri in Ducatu et Pontificatu successit; secundogenitum fuisse Joannem; tertio genitum fuisse Jonatham; quartum denique fuisse Simonem.

66. ET JUDAS MACHABEUS FORTIS VIRIBUS A JUVENUTE SUA SIT VOBIS PRINCEPS MILITIE. — Hinc patet Judam non tantum in senio patris, cum ipse vexillum paulo ante mortem contra Antiochum sustulit, sed et in juventute sua præclara in bellis edidisse facinora, Dei ope nixum, ideoque vexillis suis inscripsisse: *Machabæi*, hoc est *in canocha ductum Jehova*, id est: « Quis similis tui in fortibus (Duis) Domine? » indeque Machabeum fuisse cognominatum. Sic enim eum vocat hic pater moriturus, ideoque eum belli ducem statuit. Vt de dicta in Proemio.

70. ET DEFUNCTUS EST ANNO 146. — Nimirum eodem anno, quo se Antiocho opposuit, et Ducatum cum Pontificatu inivit. Opinantur nonnulli eum ex vulnere in bello accepto obiisse, cum

enim paulo ante occidit Judæum, et præfectum Antiochi, omnesque Judæos circumuendo excitavit, collegentem in castra contra Antiochum, pluraque similia gesserit, quæ magnam corporis, æque ac animi fortitudinem requirunt, non videtur tam cito ex senio viribus deficere et mori potuisse, sed ex præliis continuis accepisse vulnus, indeque mortuus, vel certe ex laboribus assiduis, et fæstigatione nimia exhaustus obiisse.

Mathathiam fuisse sacerdotem omnes consentiunt, sed Pontificem fuisse negant Josippus, Eusebius et Sigonius; verum Pontificem eum fuisse asserunt Hebraei et Chaldei *Cantic. vi, 6*, multisque id probat Serarius. Sane in Pontificatu, æque

ac Ducatu patri successit Judas, deinde Jonathas, denique Simon, indeque Simonis filii usque ad Herodem et Christum. Porro Mathathias inelytus heros defunctus est anno 146 Græcorum, qui fuit 138 a morte Alexandri Magni, et 164 ante natiuitatem Christi.

ET SEPULTUS EST IN SEPULCRIS PATRUM SUORUM IN MODIN. — Sepulcrum hoc postea magnifice exornavit Simon ejus filius, ut patet cap. xvii, 27; ac fatur S. Hieronymus illud sua ætate adhuc existisse.

PLANCTU MAGNO. — « Planetus magnus, non in examinatione plangentium, sed in pompa funeris et exsequiarum frequentia intelligendus est, » ait S. Hieronymus, epist. 25 ad Paulum.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Judas patri succedens contra Antiochum pugnat ut leo, ac duos ejus aces profigat, scilicet Apolloniam vers. 10, et Seron vers. 13. Quare Antiochus tertium ducenti militum Lyssiam, contra quam prælium instruxit Judas, Deo opem ferente et ardenti præcipio prolians.

1. Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabeus, filius ejus pro eo; 2. et adjuvabant eum omnes fratres ejus, et universi qui se conjunxerant patri ejus, et præliabantur prælium Israhel cum læticia. 3. Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se loriam sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua in præliis, et protegebat castra gladio suo. 4. Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione. 5. Et persecutus est iniquos, persecutus eos; et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis; 6. et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt; et directa est salus in manu ejus. 7. Et exacerbat reges multos, et lætificabat Jacob in operibus suis, et in seculum memoria ejus in benedictione. 8. Et perambulavit civitates Juda, et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab Israel. 9. Et nominatus est usque ad novissimum terræ, et congregavit pereuntes. 10. Et congregavit Apolloniam Gentes, et a Samaria virtutem multam et magnam, ad bellandum contra Israel. 11. Et cognovit Judas, et exiit obviam illi; et percussit, et occidit illum; et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui fugerunt. 12. Et accepit spolia eorum; et gladium Apollonii abstulit Judas, et erat pugna in eo omnibus diebus. 13. Et audivit Seron princeps exercitus Syria, quod congregavit Judas congregationem fidelium et ecclesiam secum, 14. et ait: « Faciam tibi nomen, et glorificabor in regno, et debellabo Judam, et eos qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis. 15. Et preparavit se; et ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel. 16. Et appropinquerunt usque ad Bethoron; et exiit Judas obviam illi cum paucis. 17. Ut autem viderent exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ: « Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, et tam fortem, et nos fatigati sumus jejuniæ hodie? 18. Et ait Judas: Facile est concludi multos in manus paucorum; et non est differentia in conspectu Dei cali liberare in multis, et in paucis; 19. quoniam nō. in multitudine exercitus victoria belli, sed de celo fortitudo est. 20. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia, ut disperdant nos, et uxores nostras, et filios nostros, et ut spoliarent nos; 21. nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris; 22. et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram; vos autem ne timueritis eos. 23. Ut cessavit au-

tem loqui, insiluit in eos subito; et contritus est Seron, et exercitus ejus in conspectu ipsius; 24. et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, et ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philistiim. 25. Et cecidit timor Judæ ac fratrem ejus, et formido super omnes gentes in circuito eorum; 26. et pervenit ad regem nomen ejus, et de preliis Judæ narrabant omnes gentes. 27. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo; et misit, et congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde; 28. et aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exercitui in annum; et mandavit illis ut essent parati ad omnia. 29. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis, et tributa regionis modica propter dissensionem, et plagam quam fecit in terra, ut tolleret legitima quæ erant a primis diebus; 30. et timuit ne non haberet ut semel et bis, in sumptis et donaria, quæ dederat ante larga manu; et abundaverat super reges, qui ante eum fuerant. 31. Et consternatus erat animo valde, et cogitavit ire in Persidem, et accipere tributa regionum, et congregare argentum multum. 32. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, a flumine Euphrate usque ad flumen Ægypti; 33. et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret. 34. Et tradidit ei medium exercitum, et elephantos; et mandavit ei de omnibus quæ volebat, et de inhabitantibus Judæam et Jerusalem; 35. et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam et extirpandam virtutem Israel, et reliquias Jerusalem, et auferendam memoriam eorum de loco; 36. et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum. 37. Et rex assumpsit partem exercitus residui, et exivit ab Antiochia civitate regni sui, anno centesimo et quadragesimo septimo; et transfretavit Euphratem flumen, et perambulabat superiores regiones. 38. Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, et Nicanorem, et Gorgiam, viros potentes ex amicis regis; 39. et misit cum eis quadraginta millia virorum, et septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, et disperderent eam secundum verbum regis. 40. Et processerunt cum universa virtute sua, et venerunt et applicuerunt Emmaum in terra campestri. 41. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum; et acceperunt argentum et aurum multum valde, et pueros; et venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos; et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, et terræ alienigenarum. 42. Et vidit Judas, et fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, et exercitus applicabant ad fines eorum; et cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum et consummationem. 43. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus dejectionem populi nostri, et pugnemus pro populo nostro, et sanctis nostris. 44. Et congregatus est conventus ut essent parati in prelium; et ut orarent, et peterent misericordiam et miserationes. 45. Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum; non erat qui ingrederetur et egrederetur de natus ejus; et sanctum conculcabatur; et filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium; et ablata est voluptas a Jacob, et defecit tibi tibia et cithara. 46. Et congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Jerusalem; quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel. 47. Et jejunaverunt illa die, et induerunt se cilicis, et cinerem imposuerunt capiti suo, et disciderunt vestimenta sua. 48. Et expandunt libros legis, de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simulacrorum suorum; 49. et attulerunt ornamenta sacerdotalia, et primitias, et decimas; et suscitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies; 50. et clamaverunt voce magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus istis, et quo eos ducemus? 51. Et sancta tua conculcata sunt, et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in lictum et in humilitatem. 52. Et ecce Nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant; tu scis quæ cogitant in nos. 53. Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus, adjuves nos? 54. Et tunc exclamaverunt voce magna. 55. Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, et centuriones, et pentacontarchos, et decuriones. 56. Et dixit his qui edificabant domos, et spon-

ebant uxores, et plantabant vineas, et formidolosus, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem. 57. Et moverunt castra, et collocaverunt ad Austrum Emmaum. 58. Et ait Judas: Accingimini, et estote filii potentes, et estote parati in mane, ut pugnetis adversus Nationes has quæ convenerunt adversum nos, disperdere nos et sancta nostra; 59. quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ, et sanctorum. 60. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

4. ET SURREXIT JUDAS. — Josippus ben Gorion asserit Judam a patre Mathathia oleo unctum in Duces. Sic enim ait: « Protulit Mathathias cornu cum oleo, et effundens super caput ejus unxit eum ad prelia, vociferatusque est universus populus et dixerunt: Vivat unctus. » Addit Josephus eum unctum Jerosolymis in templo; sed hoc videtur falsum; nam Jerusalem cum templo obtinebant milites Antiochi, ut patet cap. 1.

MACHABEUS. — Gorionides asserit hoc nomen hic Jude primo inditum fuisse a Mathathia patre, ac significare *extinctorem*, q. d. Tu, o Juda, esto Machabeus, id est extinctor Antiochi, exterminatorque hostium Israelis. Melius alii censent id jam ante Judæ fuisse inditum ex *Machabi*, quod Judas vexillis suis inscribebat; quare illud sic a Mathathia ei non indit, sed jam inditum confirmari, idque verba ipsa satis insinuant. Vide dicta in Proœmio.

3. ET INDUIT SE LORICA SICUT GIGAS. — tum quia Judas proceri vastoque erat corpore, ac proinde illo ævo, quo non bombardis, sed brachiis et gladiis certabatur fortissimus; unde explicans subdit: ET PROTEGEBAT CASTRA GLADIO SUO. — tum quia eximio et giganteo erat robore, tam corporis quam animi; hoc enim Deus illi, utpote in se solo speranti assidue et continue indebat ad Israelis tutelam. Sic Saul, David, Julius Cæsar, Constantinus, Heraclius, Carolus Magnus, Godofridus Bullionius, proceri validoque fuere corpore, æque ac animo, ideoque eximii bellatores, suis manibus et gladiis multos hostium obtincentes. Gigas enim symbolum esse rari roboris et fortitudinis; gigantes enim olim fuisse vastissimi et robustissimi, ideoque omnibus terribiles, ut nemo eis se opponere audeat. Talis fuit Judas.

In lege veteri ergo sacerdotes et Pontifices sæpe erant milites et belli duces, ac Judas et fratres ejus sacerdotes: ad hoc proprie a Deo et populo electi sunt, ut Israelem jam pene prostratum, et ab omnibus desertum regerent et fulcirent. Primario ergo electi fuere in belli duces; additus vero fuit eis Pontificatus, ut ardentius pro religione, templo et Deo contra Antiochum dimicarent, et ob alias causas superius recensitas. Nec ad mirum; nam rûde et carnale erat tunc sacerdotum; sacerdotes enim erant quasi laniones in uactandis et laniandis ovibus, et bobus Deo immolandis: quare in his discabant mactare hostes Israelis. Nulli enim milites sæviores sunt lanionibus, qui assidue in cæde et sanguine ver-

santur. Secus est in novo Testamento, ubi sacerdotum longe sublimius et sanctius est, ac sacerdotes circa corpus Christi in Eucharistia consecrandum et offerendum versantur: quare docet eos instar Christi esse mansuetos, pios, Deoque intentos, ac proinde procul abesse a pugando et occidendo.

4. SIMILIS FACTUS EST LEONI. — juxta illud de Juda filio a Jacobo Patriarcha predictum, *Genes. xlii. 9*: « Catulus leonis Juda: ad predam, filii mi ascendisti; requiescens accubisti ut leo, et quasi leena, qui suscitavit eum? » quia in locum hujus Jude, cui Jacob attribuit principatum, successit noster hic Judas Machabeus, populi dux et princeps, licet non ex Juda, sed ex Levi oriundus, ac eo viribus, robore et victoriis fuit non inferior, sed superior. Tradunt Hebræi Judam pro insigni in vexillis suis gestasse leonem.

ET SICUT CATULUS LEONIS RUGIENS IN VENATIONE. — Græce *ὡς λέων*, id est in *venationem*, vel in *predam*. Catuli enim leonum cum latante stomacho esuriant, rugiunt, et rugiendo irrumpunt in oves et vacas, ut famem satient.

6. ET DIRECTA EST SALUS IN MANU EJUS. — q. d. Recte et directe salus Israeli obligit per manum, robur et prelia Jude; Judas enim sua industria et fortitudine recte dirigebat Israelæ ad salutem, faciebatque ut ad eam recto tramite, cursuque tenderet. Potest *secundo* per hypallagen sic exponi, q. d. Directa est manus Jude ad salutem Israeli afferendam. Deus enim Jude manum direxit ad continuas victorias, quibus salus Israeli directe obvenit. Pro « directa » Græce est *ἐπιθετική*, id est facili via inaccessi, prosperata est; unde *ἐπιθετική*, est prosperum iter, item prosperitas. Rursum salus hic accipi potest pro victoria; in hac causa consistebat salus et incolumitas populi. Sic salus captiva pro victoria per melonymiam, *Judic. xv. 18. 1 Reg. xi. 9. et xlii. 43. xvii. 47. et 1 Mach. iv. 23.*

7. ENACENAVIT (irritabat, incescebat, ad iram vertit) et indignationem provocabat) REGES MULTOS, — nimirum Antiochum Epiphanem, et ejus filium Antiochum Eupatorem, et Demetrium, eorumque vicinis et amicis; cum his enim multa prelia commisit semper vincens et triumphans.

10. VIRTUTEM MILITUM. — Græce *δυναμίς*, id est vim magnam militum.

11. ET COGNOVIT JUDAS ET EXIT (cum paucis) OBLIVIAM ILLI, ET PERCUSIT ET OCCIDIT ILLUM. — Apollonium ducem hostium. Audi rem graphice nar-

Sacerdos
Sic in
re veteri
erant mi-
lites.

Vers. 4.
Judæ
fuit leo

Vers 7

rantem Josephum Gorionidem : « Cum videret Judas Apollonium stantem in medio exercitus sui, summo furore decurrit ad eum, ad medium usque castrorum, omnia penetrans ad dextram, ad sinistram fortissimos hostium prosternens, haud secus ac messor manipulos ac spicas messis sue dejecit, pergeusque ad Apollonium percussit eum sternitque suo gladio.

42. ET GLADIUM APOLLONII ABSTULIT JUDAS, ET ERAT PUGNANS IN EO OMNIBUS DIEBUS, — tum quia gladius hic, utpote tanti ducis erat insignis, magnus, fortis et acutus; tum in signum victoriæ et tro-

Divinatione. Apollinis enim templum cum a Brenno vastatum fuisset, Pythiam ex oraculo hinc factam fuisse commemorat: *Επι πελοποννησου και θεσσαλιας κρηται*, « Ego providebo rem istum, et virginis albae. » Spectra vero alba mox Gallo um exercitui oblata funditus illum deleverunt et obrucrant. At istud fictum est. Vere tamen Constantinum Dei auxilio et miraculis evidenter ostensis vicisse in bellis testatur Eusebius, *vita Constantini*, et lib. IX *Histor.* cap. ix. Cum Theodosio Imperatore I Joannem et S. Philippum Apostolos palam pugnassee contra hostes ipsius testatur

ET FLAGAN QUAM FECIT IN TERRA (in provinciis sibi subjeclis) UT TOLLERET LEGITIMA, id est leges et ritus, ac religionem gentium eis a majoribus tradita, quæ erant a prius metes, quibus illarum gentium Respublice fundata fuerant. Nihil enim populos ita a rege avertit, et ad seditionem concitat, sicut legum patriarum et religionis avim eversio, ac novæ institutio, uti faciebat Antiochus, qui deos Gentium abolebat, ac non nisi se et Jovam Olympium celi volebat. Accedebat quod Asia Antiocho Epiphani subjecla a tempore patris ejus Antiochi Magni a Scipione devicta,

in confinio tribus Benjamin et Juda, eoque convocabantur Judæi ad publica comitia, et ad publicam orationem, uti Samuel eodem convocavit populum, ut fœdus populi cum Deo renovaret, *I Reg.* vii. 3.

Alia erat Maspha in tribu Gad, de qua *Jud.* xi. 29; alia pariter in tribu Ruben, de qua *I Machab.* v. 35.

47. ET JEJUNABERUNT DIE ILLA, (usque ad vesperam et ortum Hesperii more Judæorum, ET INDEBUNT SE CILICUS, ET CINEREM IMPOSERUNT CAPITI SUO, ET DISCIDERUNT VESTIMENTA SUA. — III erant

exponimus, Machabæi hic ostendunt se non res suas, sed Dei curare, ejusque religionis et cultus zelo moveri, ut Deum quasi cogant ad opem, non tam populo suo, quam sibi ipsi sueque religioni et cultui ferendum. Quare effeax fuit hæc eorum seria sinceraque oratio, ac Deum ad succurrendum inflexit. Simili modo oremus et nos, ac pariter Deum flectemus.

ET SUSCITAVERUNT NAZAREOS, QUI IMPLEVERANT DIES — sui voti Nazareatus; diebus enim voti expletis Nazareei debent se sistere Deo in templo, ibique hostias offerre prescriptas a Deo, Num. vi. Vide ibi dicta. Porro Nazareei erant quasi religiosi illius ævi, qui se deo dicant et consecrarent, ideoque comam alebant, ac vino et sicera abstinabant. Quare eos hic producit, Deoque sistunt, ut Deus eos quasi suos sibi que consecratos tuatur contra Antiochum et Lysiam.

50. ET CLAMAVERUNT VOCE MAGNA IN CŒLUM DICENTES — QUID FACIEMUS ISTIS, ET QUO EOS DUCEMUS? — si Lysias nos capiat et totam Judæam æque ac Jerusalem et templum sibi subjuget, et idolis ac idololatriis suis impleat, excelsa tui veneratione et cultu; nam ut sequitur:

51. ET SANCTA TUA, (altaria, vasa omniaque templi loca ab Antiochi satellitibus profanata), CONCLUCATA ET CONTAMINATA SUNT.

ET SACERDOTES TUI FACTI SUNT IN LUCTUM, — tum activum ⁊ lugent enim sacerdotes se sacerdotio jam fungi non posse, sed in exilium actos ab Antiocho, suisque oblationibus, ex quibus vivebant, spoliatis: tum passivum, quia populus luget lugubrem sacerdotum suorum statum, ⁊ seque iis destituit, ut per eos Deo sacrificare, et ab eis in lege Dei instrui nequeat.

ET IN HUMILITATEM, — ubi enim humiliantur et vilipenduntur sacerdotes, ibi pariter vilipenduntur sacrificia, lex, pietas, Dei cultus, ipseque populus fidelis et pius.

54. ET TUBIS EXCLAMAVERUNT VOCE MAGNA, — ut tam voce, quam tubis in cœlum resonanti-

bus Dei opem summis clamoribus implorarent.

55. ET POST HÆC (quia post divina presidia adhibenda quoque sunt humana; Deus enim non juvat nisi conantes et collaborantes, ac facientes omne id quod officium et prudentia requirit) CONSTITUIT JUDAS DUCES POPULI, — nimirum fratres suos Jonatham, Josephum et Simonem. Vide II Mach. viii, 22, ubi Judas aciem instruens eam dividit in quatuor ordines, ac cuilibet unum e fratribus duces præficit, ita ut quisque sub signis duceret 1400 milites, ac ipse Judas quartus totidem, hoc est, universim sex millia.

56. ET DIXIT HIS QUI EDIFICABANT DOMOS, etc., ET FORMIDOLIS UT REDIRENT DOMEM, — ne sociis suis commilitonibus suam formidinem aspergerent, idque juxta legem Deuteronom. cap. xi, 4. Vide ibi dicta.

58. ACCINGIMINI (gladiis, armis ceteroque apparatu bellico), ET ESTOTE FILII POTENTES. — Hebraice לְיָ אֱנֹשׁ *anse chail*, id est viri virtutis, id est strenui, animosi, fortes.

59. QUONIAM MELIUS EST NOS MORI IN BELLO, QUAM VIDERE MALA GENTIS NOSTRÆ ET SANCTORUM, — id est rerum sanctarum, ut templi, altarium, sacerdotum, etc. Gloriosa enim mors est præliando pro fide, lege et Deo occumbere, q. d. Pugnemus generose, quia aut vincemus, et sic de hoste triumphabimus; aut vincemur, et sic gloriosa morte honestabimur.

60. SICUT AUTEM FUERIT VOLUNTAS IN CŒLO, SIC FIAT, — ut vel vincamus, vel vincamur et gloriose occumbamus, prout Deus voluerit, q. d. Uteunque alea belli cadet, bene cadet, quia cadet ex voluntate Dei, qua nihil est melius. Sive ergo vincemus, sive vincemur, implebimus voluntatem Dei, qua nihil præstantius optari, aut desiderari potest. Nota hic Judæ fortitudinem, pietatem, resignationem in Dei voluntatem, qua Dei gratiam et victoriam sibi suisque conciliavit. Imitentur eum principes et belli duces, si simili victoria potiri, et a Deo donari optent.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Duas Gorgias acres sternit Judas, ac deinde ipsam Lysiam Syriæ prorogem, qui, dum bellum parat, Judæ templum repurgat, Deique sacra restituit.

4. Et assumpsit Gorgias quinque millia virorum, et mille equites electos; et moverunt castra nocte, 2. ut applicarent ad castra Judæorum, et percuterent eos subito; et filii, qui erant ex arce, erant illis duces. 3. Et audivit Judas, et surrexit ipse, et potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum. 4. Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. 5. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, et neminem invenit, et quærebat eos in montibus; quoniam dixit: Fugiunt hi a nobis. 6. Et cum dies factus esset, apparuit Judas in campo cum

tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta et gladios non habebant; 7. et viderunt castra Gentium valida, et loricated, et equitatus in circuitu eorum, et hi docti ad prælium. 8. Et ait Judas viris qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. 9. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari Rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo. 10. Et nunc clamemus in cœlum, et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie. 11. Et scient omnes gentes, quia est qui redimat et liberet Israel. 12. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, et viderunt eos venientes ex adverso. 13. Et exierunt de castris in prælium, et tuba cecinerunt hi qui erant cum Juda. 14. Et congressi sunt; et contrita sunt Gentes, et fugerunt in campum. 15. Novissimi autem omnes occiderunt in gladio, et persecuti sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumææ, et Azoti, et Jamnia; et ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum. 16. Et reversus est Judas, et exercitus ejus, sequens eum. 17. Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia; quia bellum contra nos est, 18. et Gorgias et exercitus ejus prope nos in monte; sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnat eos, et sumetis postea spolia securi. 19. Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte. 20. Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, et succenderunt castra; fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum est. 21. Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Judam, et exercitum in campo paratum ad prælium. 22. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum; 23. et Judas reversus est ad spolia castrorum, et acceperunt aurum multum, et argentum, et hyacinthum, et purpuram marinam, et opes magnas. 24. Et conversi hymnum canebant, et benedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus. 25. Et facta est salus magna in Israel in die illa. 26. Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, et nuntiaverunt Lysie universa quæ acciderant. 27. Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat, quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex. 28. Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, et equitum quinque millia, et debellare eos. 29. Et venerunt in Judæam, et castra posuerunt in Bethoron, et occurrit illis Judas cum decem millibus viris. 30. Et viderunt exercitum fortem, et oravit et dixit: Benedictus es, salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, et tradidisti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii Saul, et armigeri ejus. 31. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundantur in exercitu suo et equitibus. 32. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione sua. 33. Deijce illos gladio diligentium te; et collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis. 34. Et commiserunt prælium, et ceciderunt de exercitu Lysie quinque millia virorum. 35. Videns autem Lysias fugam suorum, et Judæorum audaciam, et quod parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, et elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judæam. 36. Dixit autem Judas, et fratres ejus: Ecce contriti sunt inimici nostri; ascendamus nunc mundare sancta, et renovare. 37. Et congregatus est omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion. 38. Et viderunt sanctificationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atris virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, et pastophoria diruta. 39. Et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno, et imposuerunt cinerem super caput suum. 40. Et ceciderunt in faciem super terram, et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in cœlum. 41. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. 42. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei; 43. et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. 44. Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret. 45. Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud; ne

forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, et demoliti sunt illud. 46. Et reposerunt lapides in monte domus in loco apto, quoad usque veniret propheta, et responderet de eis. 47. Et acceperunt lapides integros secundum legem; et edificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. 48. Et edificaverunt sancta, et quae intra domum erant intrinsecus; et aedem et atria sanctificaverunt. 49. Et fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum et mensam in templum. 50. Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas, quae super candelabrum erant, et lucebant in templo. 51. Et posuerunt super mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera quae fecerant. 52. Et autem matutinum surrexerunt quinta et vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragessimis octavi anni; 53. et obtulerunt sacrificium secundum legem, super altare holocaustorum novum, quod fecerunt. 54. Secundum tempus et secundum diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in cantibus, et citharis, et cyarris, et in cymbalis. 55. Et cecidit omnis populus in faciem, et adoraverunt, et benedixerunt in caelum eum, qui prosperavit eis. 56. Et fecerunt dedicationis altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum lactia, et sacrificium salutaris et laudis. 57. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis et scutulis; et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt eis ianuas. 58. Et facta est laetitia in populo magna valde, et aversum esse opprobrium Gentium. 59. Et statuit Judas et fratres ejus, et universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies octo, a quinta et vigesima die mensis Casleu, cum laetitia et gaudio. 60. Et edificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos, et turres firmas, ne quando venirent Gentes, et conculcarent eum, sicut antea fecerunt. 61. Et collocavit illic exercitum, et servarent eum, et munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumaeae.

1. ET ASSUMPSIT GORGIAS QUINQUE MILLIA VIRORUM (peditionum) ET MILLE EQUIS ELECTOS, ET MOVERUNT CASTRA NOCTE. — Gorgias erat unus ex tribus ducebus Antiochi et Lysiae belli experientissimus, quod et hic ostendit, dum cum militibus selectis nocte invadit castra Judae, ut ex improvise eum dormientem cum suis opprimeret. Hoc enim stratagemate Annibal cecidit Romanos, et Romani Asdrubalem fratrem Annibalis, teste Livio.

2. ET FILII QUI ERANT EX ARCE ERANT ILLIS DUCEB, — q. d. Milites Antiochi in arce Sion nati, vel educati, ideoque regionis et locorum gnari ducebant eos per vias obscuras (erat enim nox), infructuosas et absconditas, quarum ipsi erant ignari, utpote exteri et alienigenae.

3. ET AUDIIT JUDAS, ET SUBREXIT IPSE ET POTENTES (robusti duces et milites) PERCUTERE VIRTUTEM EXERCITUM REGIS, — puta tota castra a Gorgia relicta. *ἄσπετος* tantum est *ἀσπετος*, id est vim, robur, potentiam, exercitum et copias regis. Sed quia in his castris erant variarum gentium exercitus, ique valide et numerosi, hinc Noster vertit: « Virtutum exercitum regis. » Judas ergo per exploratores resevit stratagemata et consilium Gorgiae, illudque in ipsum retorsit. Nam eadem nocte ipse reliqua castra Gorgiae relicta in Emmaum, secura et dormientia invasit, et ex inopinato oppressit.

4. ADHUC ENIM DISPERSUS ERAT EXERCITUS A CAS-

TRIS, — q. d. Adhuc milites Gorgiae non erant collecti, et in ordines aciesque suas distributi in castris, sed palumbi vagabantur, sensim colligebant ordinabantque se in castris. Judas, id sciens, dispersos et inordinatos aggressus facile prostravit.

5. ET VENIT GORGIAS IN CASTRA JUDAE, ET SEMINEM INVENIT, — quia Judas cum suis eadem nocte intravit in Emmaum, ut relictos a Gorgia cederet, ut dixi.

6. ET CUM DIES FACTUS ESSET, APPARUIT JUDAS IN CAEPO CUM TRIBUS MILLIBUS VIRORUM (peditionum) TARTUM, QUI TEGUMENTA (id est loricae, sive thoraces ferreos et scuta) ET GLADIOS NON HABEBANT, — scilicet, sicut volebant, ut addunt Graeci in multis latinis codicibus, q. d. Non habebant gladios politos, acutos, largos et longos, quales ipsi optabant, et quales habebant hostes; sed impolitos, rubiginem obductos, hebetatos, strictos et breves; multos etiam non gladios, sed peticos, fistulos, malleos, lignos, falces alisque armis rusticis donatant, quae domi, vel in agro repererant, annuali incedebant. Eo major fuit Dei virtus et militum fortitudo, ac victoria. Hoc est quod ait Josephus, lib. XII, cap. XI: « Ducens tria millia virorum non satis instructa armis propter inopiam. » Ita Dionysius Carthusianus et Josephus, Stephanus hic, qui et addit multos ex his fuisse fundibularios, qui gladiis uti non solebant, ut liberi essent

in librandis lapidibus ex fundis. Minus probabiliter I. granis pro « qui » legens « quia » sic exponeat, q. d. ideo Judas tria duntaxat millia armorum et gladiatorum eduxit in aciem, quia caeteri Judaei non habebant gladios et clypeos, ut pugnant possent. Porro eos habuisse gladios liquet ex v. 13, ubi dicitur: « Novissimi autem eorum ceciderunt gladio, » et ex eo quod paulo ante Judaei spoliaverunt castra Apollonii; indeque tolerant gladios et arma caetera.

7. ET VIDERUNT CASTRA GENTIUM VALIDA, ET LORICATOS ET EQUITATUS. — Nota: Judas et Machabaei pugnant pedites, nec habebant equites; nulla enim equorum fit mentio, cum hostes copiosum haberent equitatum aequae ac peditatum. Causa fuere varie. *Prima*, quia Deus, *Deuter.* xvii, 16, voverat Judaeis copiam equorum, ne in eis, sed in ipso confiderent. Ita S. Basilii et alii, quos ibidem citavi, licet Abulensis id negare videatur. *Secunda*, quia Judaea est montosa et praerupta; unde equis et equibus vix pervia et ad pugnam incommoda. *Tertia*, quia Judaea carebat equorum abundantia, ac eorum loco utebatur asinis et mulis, equos vero ex Aegypto (uti fecit Salomon) accersebat: ibi autem eos emere, indeque in Judaeam deducere, Machabaeis nimis erat onerosum et sumptuosum. *Quarta*, volebat id Deus, ut magis ostenderet suam potentiam, ac virtutem et robur Machabaeorum, quod scilicet ipsi soli deo mixti, uti fatetur hic Judas, ejus ope implorata, parvi cum multis, pedites cum equibus, inermes fere cum armatis confingentes, eos tamen prostermerent juxta illud Davidis: « Hi in curribus et hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus, » *Psal.* xix, 8.

10. ET NUNC CLAVENS IN COELUM, — dicentes: *Mi canocha baelin Jehova*, id est: « Quis similis tui in fortibus, Domine? » *Exodi* xv. Hoc enim erat emblema et tessera Judae; unde ex versus illius litteris initialibus junctis, dicitur est *Machabaei*, id est Machabeus, ut satis ex hisce ejus verbis et similibus colligitur. Nam Judas ubique spem victorie non in armis, nec in militibus, sed in Deo unico reposuit, eumque invocavit, utque hac confidentia et supplicii precis semper victoriam obtinuit, excepto ultimo praelio, in quo vulneratus occubuit, eo quod non legatur ante praedium Deum invocasse, uti alias facere solebat.

ET RENOR ERIT TESTAMENTI PATRUM NOSTRORUM, — q. d. Memor erit Deus patris et foederis cum patris nostris limi, ut scilicet nos eum colamus, quasi Deum nostrum, et ipse vicissim noster sit Deus, id est protector, provisor, tutor et custos; deique nos a tot tantisque hostibus liberet, eosque coram nobis postulat.

13. NOVISSIMI AUTEM (fugientium) OMNES CECIDERUNT — caesi a Juda et sociis, qui fugientes persequuntur, et caudam hostium carpebant ultimoque cedebant.

17. DIXITQUE JUDAS: NON CONCUSPISCATIS SPOLIA,

QUIA BELLUM CONTRA NOS EST. — Vide hic prudentiam militarem Judae, qua suos sub signis continuit, nec spolia hostium rapere permisit, ne hostes fugientes, id videntes, se rursus colligerent, ac Judaeos palantes, et spoliis onustos invaderent et prosternerent. Sic enim hoc saeculo vidimus Germanos et Transylvanos, cum multa Trevarum millia ceciderunt, ab iisdem fuisse cassos, eo quod praepare ad spolia dilapsi, Turcis se in montibus colligendi, et spoliis onustos invadendi maculandique ansam dedissent. Ita Tomyris regina Scytharum, fugam simulans, castra epulis et vino referta, Cyro et Persis diripienda reliquit: at mox regrediens eosdem vino somnoque sepultos ad unum omnes obrutnavit, teste Justino, Herodoto et aliis. Fridericum, Bohemiam regem, Boleslaus II triplici praedio fudit. Sed dum militi in diripienda praedia locum dat, nec victoriam prosequitur; Fridericus, collecto milite, triplici tumentem victoria vicit, et in exilium redire compulsi. Ita Belrus, lib. XIII, plura exempla de Alexandro, Annibale, Tiberio. Vide apud Frontinum, lib. II, cap. v.

Avgrilia ergo, et praedia aviditas decipit prudentiam, ac victoribus victoriam extorquet, eamque in victos transfert, factique ut fiat locus cadis, qui paulo ante fuerat victorie. Quare sapientes belli duces milites a praedia cohibent, et in acie armatos continent, hostesque fugientes persequuntur, donec plena de his sit victoria; tunc enim secura est praedia et spoliatio, haec de causa duces bello victi, ut hostem insequentem morerent, eamque effugiant, pecunias et res pretiosas post se spargunt, ut his colligendis hostis occupatus persequi desistat. Ita Tryphon rex Syriae victus, per totum iter fugiens, aurum et argentum dispersit, et hac ratione equites Antiochi sectantes moratus evasit, teste Julio Frontino, lib. II. *De Stratagematis* cap. xiii, qui et addit idem fecisse Gallos cum Attalo pugnantem. Idem fecisse Mithridatem victum a Lucullo et Romanis, ac per gazam regiam Romanam objectam eorum insequentium manus effugisse tradit Plutarchus in *Lucullo*. Sic castra et venatorum manibus elabitur, respecta virilia eis obiciens; ubi haec enim eos se venari cognovissent, ut « nis virilibus castrorum medicis assignant. Audi Polybium, libro X: « Et quoniam plurimi praedia inhiant, atque victoriam plenam obtinere nequeunt, fit ut de summa rerum periclitentur. Multis hoc accidit ut, licet facti sint voti compotes, et vel in castra hostium irruerint, vel civitatem ceperint, atamen non solum ejecti sint, sed et totius causae periculum et detrimentum incurrent. »

Tropologicae nos cum demonibus assidue luciferas spolia terrena relinquere debemus, ne, si eis incubemus, ab illis occupemur et superemur: « Nudi ergo cum nudis lucemur, » ait S. Gregorius.

20. ET SUCCEEDERUNT CASTRA. — Judas succendit castra, id est tentoria hostium, ut Gorgias eminus a monte rem spectans sciret suos esse oppressos, id est

1. Machabaei pedites pugnant quatuor de castris, Front.

2. Viti apparent armatum et vigiliant.

que castra a Juda esse successa, itaque metuens tibi et suis fugam capesseret. Quod et factum est.

23. HYACINTHUM (id est vestes hyacinthini, vel violacei coloris) ET PURPURAM MARINAM, — quae fit ex succo conchyliorum marinorum, ac praesertim pisiculi, qui purpura vocatur, idque maxime in Tyro; unde vocatur purpura Tyria, et Sarranum (Tyris enim Hebraice dicitur Sor) ostrum, teste Plinio, lib. IV, cap. XXXVIII et XXXIX; nam purpura, quae fit ex violis aliisque herbis, pallet, nec cum Tyria comparari potest: haec enim est ardens, et quasi ignea. Unde Virgilius, *Aeneid.* IV: « Tyrioque ardebat murice lana. »

Porro milites Chaldaei aequae ac Persae utebantur vestibus purpureis et coccineis tum ad ornatum. Unde Xenophon, lib. IV *Cyrop.*: « Erant, ait, milites armati omnes iisdem armis, quibus Cyrus, puniceis tuniceis; tum ut in praelio vulnerati sanguinem diffluentem, vulneraque tegerent per concolorem tunicam purpuream, ne socios consternerent et hostibus audaciam adderent, ut testatur Valerius Maximus, lib. II, cap. VI; et Aelianus, lib. VI, cap. VI. »

24. ET CONVERSI HYMNUM CANEBANT, — puta epinichium Deo, victoriam illius opi et virtuti non suae assignantes; quia gratitudine Deum sibi devotiabant, ut novae eis daretur victorias; victoria enim est donum Dei, qui illud gratis largitur, ingratias negat, vel datum aufert. Hinc Christiani, parva victoria, canunt: « Te Deum laudamus. »

25. ET FACTA EST SALUS, id est victoria, MAGNA IN ISRAEL; — victoria enim haec salutem dedit Israeli. Metonymice ergo ponitur causa pro effectu. Vide dicta cap. III, 6. Adde: salus, sicut et pax Hebraeis omne beneficium, omnem felicitatem, omne bonum significat. Unde illud *Psalm.* XVII: « Magnificans salutes, id est beneficia et dona regis ejus; » hinc eas mox vocat « misericordiam, » sive gratiam.

28. ET SEQUENTI ANNO CONGREGAVIT LYSIAS VIRO-
RUM (pedum) ELECTORUM SEXAGINTA MILLIA ET
EQUUM QUINQUE MILLIA, — quae Judas cum paucis
Deo nixus pari fortitudine et felicitate prostravit,
vers. 34.

32. DA ILLIS FORMIDINEM, (immitte eis terrorem panicum, ut putent contra se venire, vel militum, vel Angelorum formidabiles acies, itaque perterriti fugiant, imo se invicem invadant, putantes commilitones suos esse hostes, itaque) COMMOVEANTUR CONTRITIONE SUA, — ut se mutuo con-
quassando conterant, se proferant et trucident, licet factum est Madiacis sub Gedone, qui mutua se crede truncabant. *Judicum* VII, 22.

ET TAREFAC (Graece τάρω, id est liquefac, sicut cera dissolvitur et liquefit coram igne) AUDACIAM VIRTUTIS EORUM.

nerose tam ad « vivere » quam ad « mori » retrahendum est; vivit autem fortiter in praelio is qui vincit; moritur vero fortiter qui vincitur a numero hostium, sed fortiter pugnando occiditur.

ABIT ANTIUCHIAM. — Praesertim abijt Lysias, quia cum resolutis et despectatis periculosissima est pugna, ut ostendi in libro *Judicum* et *Regum*. Quare Judas habens milites, quibus delibetatum erat aut vincere, aut mori, omnes hostium acies prostravit, et admirandas obtulit victorias. Haec enim militum resolutio facit eos imperturbatos et animosos, quasi leones, ut per tela, per saxa, per ignes involent in hostem, velut fulmina, eosque percillant, sternant et dissipent.

36. DIXIT AUTEM JUDAS ET FRATRES EJUS: ECCE CONTRITI SUNT INIMICI NOSTRI, ASCENDAMUS NUNC MUNDARE SANCTA, — puta sanctum templum, sancta altaria et vasa, ut ea a Gentibus per idola et superstitiones profanata et polluta explemus ac renovemus, id est, pristino nitore, honori et decori, Deique cultui restituamus. Vide hic pietatem aequae ac solertiam Judae, qui otio a bellis sibi a Lysia concessio utitur ad negotium sanctum, ut templum expiet, in eoque Dei sacrificia, cultumque restaurat. Imitantur Judam nostri duces et milites, ut cum fortitudine bellica, Dei timorem, cultum et pietatem conjungant: itaque a Deo victoribus, omnibusque bonis presentibus et aeternis cumulabuntur.

38. ET VIDERUNT SANCTIFICATIONEM (id est sanctorum, sive templum; puta Sanctum et Sanctum sanctorum) DESERTAM ET PASTOPHORIA DIRUTA. — Pastophoria erant cubacula sacerdotum annexa templo, in quibus vestes, opesque templi asservabantur; unde et *gazophylacia* vocabantur et *thalami*, *Ezech.* XL, 22; enim est thalamus, et *exedrae*, quod in eis essent sedes ad sedendum et quiescendum.

40. ET EXCLAMAVERT TUBIS SIGNORUM; — vocantur tubae « signorum, » quia per earum clangorem significabantur dies festi et populi convocatio, sive conventus, *Num.* X, 1 et 10. Veritas tamen videtur has tubas non fuisse sacras templi; has enim jam abstulerant milites Antiochi, templum profanantes, sed profanas castrorum et belli. Haec vocantur « signorum, » quia significabant militi, quod agendum foret, ac praesertim adesse hostem, ut ad praelium contra eum se pararet. Erant enim haec tubae Judae ducis, ejusque militum, ut inter hostes constituti tubarum clangore convocarentur, et exiarentur ad vigilandum et ad praelandum eo tempore, quo sacerdotes et eorum aesseae mundabant templum, ne Antiochi satellites arcem Sion insidentes, ex ea in templum decurrerent et mundantes obruerent. Ita Sanchez; unde explicans subdit:

41. TUNC ORDINAVIT JUDAS VIROS, UT PUGNARENT ADVERSUS EOS QUI ERANT IN ARCE, DONEC EMUNDARENT SANCTA — templi loca, atria et vasa. Arcem Sion enim obtinebant hostes, scilicet Antiochi mil-

ites, nec inde eos expellere potuit Judas hoc anno 148 Graecorum, sed post biennium anno 150 Graecorum arcem obsidere cepit, ac per 23 annos eam obsedere Machabei, quibus expletis eam tandem expugnarunt, anno 171 Graecorum, ut dicitur cap. XIII, 50.

VER. 42. 42. VOLUNTATEM HABENTES IN LEGE DEI. — « Voluntatem, » id est piam affectum, desiderium, studium legis et cultus Dei promovendi.

VER. 43. 43. ET TULERUNT LAPIDES CONTAMINATIONIS, — e quibus Gentiles idololatras construxerant sua idola, aras, statuas, etc., quibus tam lapides, quam templum contaminarant et profanarant, cap. I, 50 et lib. II, cap. X.

IN LOCUM IMMUNDUM, — puta in Tophet, sive gehennam, ubi cremabant infantes idolo Moloch. Hic enim locus erat immundissimus et execrabilis, *IV Reg.* XXIII, 10. Sic olim ara et templa idolorum a Christianis fuisse plane diruta et eversa usque ad S. Gregorium, qui libro IX, *Epist.* 71 ad *Melittum* degerit, ut illa non diruantur, sed expiantur, et ab idolorum cultu ad Dei cultum transferantur.

VER. 44. 44. ET COGITAVIT DE ALTARI HOLOCAUSTORUM (quod olim Esdras et sacerdotes in reedificato templo exerebant) QUOD PROFANATUM ERAT (per idolum Jovis Olympii, quod in eo collocarent Antiochiste) QUID DE EO FACERET, — an illud emundaret ad usum, an vero amoveret, quasi indignum ad usum.

VER. 45. 45. ET INCIDIT ILLIS CONSILIUM BONUM, UT DESTRUERENT ILLUD, NE FORTE ILLIS ESSET IN OPPROBRUM, — ne idololatras eis exprobrarent, quod in altari per idolum Jovis Olympii polluto sacrificarent, quodque non Deo, sed Jovi sacrificarent; Jovis enim idolum in ea fuerat collocatum.

VER. 46. 46. ET REPOSUERUNT LAPIDES IN MONTE DOMUS (id est in monte Sion, in quo domus Dei, sive templum fabricatum erat) DONEC VENIRET PROPHETA — aliquis, praesertim Messias; hunc enim avide a multis saeculis expectabant Judaei, et jam imminabat ejus adventus. Nam ab anno 148 Graecorum, quo haec gesta sunt, usque ad ortum Christi fluxere anni 159 duntaxat. Hinc disce hoc tempore Machabeorum nullum fuisse prophetam in Israel; nam ultimum fuisse propheta, Zacharias et Malachias. Dices: Cur Judas, cum esset Pontifex, non consulit Deum per oraculum Ephod, sive per Urim et Thummim? Respondet Josephus oraculum hoc ducentis annis ante Christum siluisse et desisse. Ita ipse, lib. III, cap. XI. Idem censent Abulensis et alii. Aut certe Ephod hoc dans oracula jam ablatum erat ab Antiochi ministris, ac praesertim a pseudopontifice Jassone, Menelao, Alcimo apostatis et proditoribus, ut Judas eo uti, et per illud Deum consulere non posset. Ita Sanchez.

48. ET AEDIFICAVERT (ab idololatris diruta, vel disrupta restauravit) SANCTA, id est, priorem partem templi, quae vocabatur « Sanctum vel

Sancta » in plurali, ut hic vocatur, ET QUAE INTRA DOMUM ERANT INTRINSECA. — id est et quoque ea, quae erant in posteriori et interiori parte templi quae dicebatur « Sancta sanctorum, » id est sanctissima. In Sancto erat mensa panum propositionis, candelabrum aureum et altare thymiamatis, quae ab Antiochi satellitibus ablata fuere; unde nova fabricavit Judas, ut dicitur vers. 49. In Sancto sanctorum tantum erat Arca cum Cherubim et Propitiatorio; sed haec paulo ante excidium Jerusalem per Chaldaeos et templo extulit Jeremias et abscondit. Unde Hebraeiasserunt in secundo templo, reedificato post reditum e Babylone per Zorobabel, non fuisse Arcam. Alii dicunt fuisse Arcam, non a Mose fabricatam, hanc enim extulit Jeremias, sed aliam Mosaicam similem a Judaeis postreditum eformatam, de quo plura lib. II.

ET EDEM ET ATRIA SANCTIFICATIONEM. — Aedes vocatur Sanctum sanctorum, quod praecessit; unde « aedem » non est in graeco: « atria » erant vicina templum circumcirca, in quibus propitiarius degebat et spectabat sacrificia; haec omnia ab idololatris contaminata et polluta Judas sanctificavit, id est ab idolis et superstitione purgavit, aqua laustrali expiavit, ac Deo rursus solemnibus benedictione dedicavit.

32. QUINTA ET VIGESIMA DIE MENSIS NONI (HIC EST MENSIS CASLEU, — qui nostro partim novembri, partim decembri respondet. Hebraei enim utantur mensibus lunariis, cum nos utamur solaribus. Quare haec eadem die 23 Casleu Judaei celebrabant quotannis festum Enceniorum, sive dedicationis templi, eadem die hoc loco facta a Juda. Causa festi fuit beneficium, indeque laetitiae magnitudo, ideoque per octo dies celebrabatur. Audi *II Machab.* X, 3: « Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu; et cum laetitia diebus octo egerunt in modum Tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis diem solemnem Tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos virides, et palmas praeferebant ei qui prosperavit mundari locum suum, etc. » Et Josephus, lib. XII: « Tanta vero laetitia ob reductos ritus patrios et priscaem religionem occupavit gentis animos, maxime quod ea felicitas ex insperato obtigerat, ut lex lata sit ad posterum, quae jubet quotannis haec festum reparari cum caeremoniis templi, per octo dies celebrari; et ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit, vocamusque hanc festivalem luminum, opinor iude, quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas, » etc.

Tropologice festo Enceniorum significatur festum quod agunt Angeli et Sancti de peccatore penitentiam agente, cum ipse templum animae suae, quod per peccatum profanarat, per contritionem expurgat, rursusque Deo dedicat. Vide Riberman, lib. V *De Templo*, cap. XVII.

34. SECUNDUM TEMPUS ET SECUNDUM DIEM, (id est, eodem plane die, scilicet 25 Casleu.) IN QUAE CON-
TAMINAVERUNT ILLUD GENES, — ante triennium,
cap. I, 62, q. d. sicut anno 143 Græcorum, die 25
mensis Casleu, Antiochus profanavit templum, ut
dictum est cap. I, 62. Itaque post triennium, puta
anno 148 Græcorum, eadem die 25 mensis Cas-
leu templum diserte repurgavit, rursusque Deo
dedicavit, ut dicitur lib. I, cap. X, 5. Idem ergo
dies fuit profanationis et dedicationis, desolatio-
nis et consolationis, luctus et gaudii. Porro Judas
dedicavit templum anno 148 Græcorum, vivente
adhuc Antiocho; nam hic mortuus est anno
sequenti 149 Græcorum, ut dicitur cap. VI, 16.

ET CITHARIS ET CINYSIS. — Hæc duo instru-
menta musica vicina erant et sola magnitudine, ac
forte fidium numero inter se distincta, uti apud
Italos sunt *viola* vel *violini*. Unde Noster II *Para-*
lip. IX, 41, et alibi pro *cinyris*, ut habet Græcus,
veritè a *citharas*, cithara enim Hebraice vocatur
כִּינּוֹר *kinor*, id est *cinyra*.

59. ET STATUIT JUDAS, etc. — q. d. Judas quasi
Pontifex instituit festum Encenorium quotannis
celebrandum die 25 Casleu in memoriam purga-
tionis et dedicationis templi, ab illo eodem die
facte. Hujus festi meminit S. Joannes in *Evang.*
cap. X, 22. Vide de hoc festo Riberam, lib. V *De*
Templo, cap. XVII. Hinc solemne semper apud fi-
deles fuit festum dedicationis Ecclesie, ut patet
ex hoc alii, quas in ea habuerunt S. Augustinus,
S. Gregorius, S. Chrysostomus, Beda, Bernardus
et alii. Sicut Constantinus Magnus omnes Episco-
pos convocavit ad dedicationem templi Ierosoly-
mitani. Quin et Michael Archangelus dedicavit Ec-
clesiam in monte Gargano; cuius rei memoriam
quotannis celebramus die 29 septembris. S. Pe-
trus sibi Ecclesiam dedicavit Londini in Anglia,
ut habet vita Eduardi regis Angliæ apud Surium.
Denique Christus ipse dedicavit Ecclesiam S. Dio-
nyssi Parisiis. Rem gestam enarrat Robertus Ga-
guinus, lib. III *De gestis Francorum*.

Dignitas
dedica-
tionis
Ecclesie.

Exem-
pla.

60. ET EDIFICAVERUNT MONTEN SION. — q. d. In
monte Sion construxerunt arcem oppositam arci
hostili, ut hostes cohærent, ne templum sua ex-
cursione infestarent. Licet enim vers. 40, Judas
constituerit milites, qui carentur eos qui pur-
gabant templum, necquam tamen arcem eis con-
struxerant; quare illam hic construit. Ex hoc loco
originem habuisse videntur milites ad templi cus-
todiam deputati, eorumque præfecti, qui « mag-
istratus temp[or]is » vocantur *Act. IV, 1, et Luc. XXII, 4*,
quos Chrysostomus vocat « Duces militum templi »;
Beda, « Prætores templi »; Syrus, « Præfectos
templi »; Græcus vero vocantur ἐπιστάται τῶν ἀσπί-
δων, id est milites templi, *Luc. XXII, 51*. Videntur hi

fuisse Levite a tribu Levi, quorum immensus erat
numerus: ad hos enim cura templi et sacrorum
spectabat, ac proinde per arma et milites suos ca-
vere debebant, ne quis tumultus fieret in templo.
Levite enim et Sacerdotes quotidie manus cruen-
tando mactatione et laniatione victimarum as-
suescabant sanguini, discebantque mactare ho-
mines templi inimicos. Ad horum similitudinem
Ierosolymis a Christianis recuperatis, anno post
Christum 1130, instituti sunt Ierosolymitani egi-
tes, dicti Templarii, sive milites templi, quorum
munus erat itinera ad templum ab infidelium et
pædonum incursum tuta servare, uti docet Guilliel-
mus Tyrus, lib. XII *De bello sacro*, cap. VII. Ex-
stat ad hos insignis sermo S. Bernardi qui illo sæ-
culo vixit, ad milites templi, ubi, cap. IX, asserit
eos habitasse juxta templum. Verum cum tandem
ipsi imperium Patriarchæ Ierosolymitani, a quo
instituti fuerant, detractarent, atque ob ingentes
opes insolescerent, a Clemente V, instigante Phi-
lippo Pulchro Franciæ rege, extincti fuere anno
Domini 1311, uti in ejus vita narrat Platina, Ge-
nebrardus et Volaterranus, lib. XXII *Antiq.*, et pa-
tet ex Concilio Viennensi in quo sententia dam-
nationis contra Templarios lata est una cum de-
creto extinctionis Ordinis ipsorum.

61. AD CUSTODIENDAM BETHSURAM. — Bethsura
fuit alia munio constructa a Juda contra Idu-
meos, quinque stadiis distans ab arce Sion et a
Ierosolymis (stadium continet 123 passus) intra
montium fauces, instar Thermopylarum, ait Jo-
sephus: unde « Bethsura, » Hebraice idem est
quod *domus rupis*. Audi Adrichomium in *Des-
crip. tribus Juda*, num. 61: « Bethsura vel Bethsora
S. Hieronymi ætate erat oppidum, vel, ut alii,
presidium et castrum totius Judæe munitissi-
mum; et quoniam erat undique circumvallatum
montibus, ab eo nomen accepit. Interpretatur
enim Bethsur domus rupis, petra, aut fortitudi-
nis. Impositum erat claustris montium ad vallem
Raphaim, distans uno milliario a Jerusalem, sita
super via publica, que a Jerusalem ducit Gazam,
ut quidam volunt. Firmavit locum hunc ædificiis
Roboam Rex Judæ, et iterum Judas Machabeus;
Lysias oppugnavit; Antiochus Epator deditione
cepit per fraudem, Jonathan Machabeus recepit.
Apud hoc castellum reges Syriæ cum vim Judæis
intenterant, sæpe cæsi et profligati sunt. Ipse po-
teremum Simon Machabeus occupavit, contra
omnes hostium irruptiones fortissime commu-
navit presidii. Erat tempore Hieronymi fons ad
radices Bethsur, qui ab eadem, que ginebatur,
humo sorbebatur, in quo fonte quidam putant
Eumuchum Candacis reginæ a Philippo baptiza-
tum, atque inde nomen accepisse Fons Æthiopiæ »

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Judas Ammonites, Moabitas et Idumæos profugat, *max. vers. 9, Galitiæ per Simonem fratrem, Galaaditis per se succurrit, ac vers. 28. Bosor, et vers. 35, Maspha, aliasque urbes Galaaditis expugnat. Inde, vers. 37, integro prælio cædit Timotheum, et vers. 46, expugnat Ephronem; sed vers. 56, caduntur Josephus et Azarias judæo amidi.*

1. Et factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum est altare et sanctua-
rium sicut prius, iratæ sunt valde: 2. et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos,
et coperunt occidere de populo, et persequi. 3. Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa,
et eos qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas, et percussit eos plaga ma-
gna. 4. Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scanda-
lum, et insidiantes ei in via. 5. Et conclusi sunt ab eo in turribus, et applicit ad eos, et ana-
themizavit eos, et incendit turres eorum igui, cum omnibus qui in eis erant. 6. Et transi-
vit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducentem
ipsorum: 7. et commisit cum eis prælia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et per-
cussit eos: 8. et cepit Gazer civitatem, et adversus eos, et reversus est in Judæam. 9. Et con-
gregatæ sunt gentes que sunt in Galaad, adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut
tollerent eos; et fuerunt in Datheman munitionem, 10. et miserunt litteras ad Judam
et fratres ejus, dicentes: Congregatæ sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant;
11. et parant venire, et occupare munitionem in quam confugimus; et Timotheus est dux
exercitus eorum. 12. Nunc ergo veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multi-
tudo de nobis. 13. Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: et cap-
tivitas duxerunt uxores eorum, et natos et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. 14. Et
adhuc epistolæ legebantur, et ecce alii nuntij venerunt de Galiliæ conceissis tunicis, nun-
tiantes secundum verba hæc: 15. Dicentes convenisse adversum se a Ptolemaida, et Tyro,
et Sidone; et repleta est omnis Galiliæ alienigenis, ut nos consumant. 16. Ut audivit autem
Judas, et populus, sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus
suis qui in tribulatione erant, et expugnabantur ab eis. 17. Dixitque Judas Simoni fratri suo:
Elige tibi viros, et vade, et libera fratres tuos in Galiliæ; ego autem et frater meus Jonathan
ibimus in Galaaditum. 17. Et reliquit Josephum filium Judæe autem octo millia in Galaaditum. 21. Et
partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galiliæam; Judas autem octo millia in Galaaditum. 21. Et
ad Simonem in Galiliæam, et commisit prælia multa cum gentibus; et contritæ sunt gentes a
facie ejus, et persecutus est eos usque ad portam. 22. Ptolemaidis, et ceciderunt de genti-
bus fere tria millia virorum, et accepit spolia eorum. 23. Et assumpsit eos qui erant in Galiliæ,
et in Arbatis, cum uxoribus, et natis, et omnibus que erant illis, et adduxit in Judæam
cum lætitia magna. 24. Et Judas Machabeus et Jonathan frater ejus transierunt Jordanem,
et abierunt viam trium dierum per desertum. 25. Et occurserunt eis Nabuthæi, et suscep-
erunt eos pacifice, et narraverunt eis omnia que acciderunt fratribus eorum in Galaaditide,
26. et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, et Bosor, et in Alimis, et in Casphor, et
Mageth, et Carnaim; hæc omnes civitates munitæ et magnæ. 27. Sed et in cæteris civitatibus
Galaaditis tenebantur comprehensi, et in crastinum constituerunt advovere exercitum militum

bus his, et comprehendere, et tollere eos in una die. 28. Et convertit Judas, et exercitus ejus, viam in desertum Bosor repente, et occupavit civitatem; et occidit omnem masculinum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni. 29. Et surrexerunt inde nocte, et ibant usque ad munitionem. 30. Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas et machinas, ut comprehenderent munitionem, et expugnarent eos. 31. Et vidit Judas quia cepit bellum, et clamor belli ascendit ad castrum sicut tuba, et clamor magnus de civitate: 32. et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. 33. Et venit tribus ordinibus post eos, et exclamaverunt tubis, et clamaverunt in oratione. 34. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabaeus est, et refugerunt a facie ejus; et percusserunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum. 35. Et divertit Judas in Maspha, et expugnavit et cepit eam; et occidit omnem masculinum ejus, et sumpsit spolia ejus, et succendit eam igni. 36. Inde perrexit, et cepit Casbon, et Mageth, et Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis. 37. Post haec autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, et castra posuit contra Raphon trans torrentem. 38. Et misit Judas specularem exercitum; et renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quae in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis: 39. et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in praelium. Et abiit Judas obviam illis. 40. Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquerit Judas, et exercitus ejus ad torrentem aquae; si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum, quia potens poterit adversus nos. 41. Si vero timerit transire, et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, et poterimus adversus illum. 42. Ut autem appropinquaret Judas ad torrentem aquae, statuit scribas populi secus torrentem, et mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis; sed veniant omnes in praelium. 43. Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus post eum; et contrite sunt omnes gentes a facie eorum, et projecerunt arma sua, et fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim. 44. Et occupavit ipsam civitatem, et fanum succendit igni, cum omnibus qui erant in ipso; et oppressa est Carnaim, et non potuit sustinere contra faciem Judae. 45. Et congregavit Judas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, a minimo usque ad maximum, et uxores eorum, et natos, et exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda. 46. Et venerunt usque Ephron; et haec civitas magna in ingressu posita, munita valde, et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat. 47. Et incluserunt se qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus; et misit ad eos Judas verbis pacificis, 48. dicens: Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram; et nemo vobis nocebit; tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis parere. 49. Et praecipit Judas praedicare in castris, ut applicarent unusquisque in quo erat loco. 50. Et applicaverunt se viri virtutis, et oppugnavit civitatem illam tota die, et tota nocte, et tradita est civitas in manu ejus: 51. et peremerunt omnem masculinum in ore gladii, et eradicavit eam, et accepit spolia ejus, et transivit per totam civitatem super interfectos. 52. Et transgressi sunt Jordanem in campo magno contra faciem Bethsan. 53. Et erat Judas congregans extremos, et exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda. 54. Et ascendit in montem Sion cum laetitia et gaudio, et obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace. 55. Et in diebus, quibus erat Judas et Jonathan in terra Galaad, et Simon frater ejus in Galilaea contra faciem Ptolemaidis, 56. audivit Josephus Zachariae filius, et Azarias princeps virtutis, res bene gestas, et praelia quae facta sunt, 57. et dixit: Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes quae in circuitu nostro sunt. 58. Et praecipit his qui erant in exercitu suo, et abierunt Jaminiam. 59. Et exivit Gorgias de civitate, et viri ejus obviam illis in pugnam. 60. Et fugati

sunt Josephus et Azarias usque in fines Judaeae: et ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, et facta est fuga magna in populo; 61. quia non audierunt Judam et fratres ejus, existimantes fortiter se facturos. 62. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israel. 63. Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. 64. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. 65. Et exivit Judas, et fratres ejus, et expugnabant filios Esau, in terra quae ad Austrum est, et percussit Chebron et filias ejus; et muros ejus et turres succendit igni in circuitu. 66. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, et perambulabat Samariam. 67. In die illa ceciderunt Sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in praelium. 68. Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, et diruit aras eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit igni; et cepit spolia civitatum, et reversus est in terram Juda.

VERS. 4. 4. MALITIAM FILIORUM BEAN. — « Bean. » ait S Hieronymus in locis Hebr. est a civitas Amorrhoeorum, quae ipsa a filiis Ruben tenta est. » Sic et Eusebius.

VERS. 5. 5. ET ANATHEMATIZAVIT EOS, — id est omnino eos everit et excidit. Hoc enim est Hebraice אָנָתְמָתָהּ cheren, id est anathema, puta omnimoda caedes et excidium.

VERS. 8. 8. CEPIT GAZER. — Erat haec urbs in regione Ammon.

VERS. 11. 11. ET TIMOTHEUS EST DUX EORUM. — Timotheus erat dux Ammonitarum, qui perpetui fuere et infensi Judaeorum hostes.

VERS. 19. 19. ET PRAECIPIT ILLIS: PRAESTOTE POPOLO HUIUS, ET SOLITE BELLUM (PRAELIUM) COMMITTERE ADVERSUS GENTES DONEC REVERTAMUR. — Vide hic prudentiam Judae, quae vetat relicta praelium; tum quia hostibus erant inferiores, tum quia ipsos omnes custodie populi deputarat: his enim censis actum erat de toto populo. Hi violantes praecipulum Judae conflixerunt cum hoste, ideoque ab eo censi sunt, vers. 30.

VERS. 23. 23. ET ASSUMPSIT, (Judas Judaeos paucos in Galilaea, periculose ob vicinos hostes in Galilaea et Philisthae degentes, eosque) ADDUXIT IN JUDEAM, — ut in ea inter suos tutius quietius habitarent.

VERS. 26. 26. ET QUIA MULTI EX EIS COMPREHENS (id est, obsessi et quasi capti) einguntur undique ab inimicis) IN BARASA, — Graece in Bosra, aliisque civitatibus Galaad, ne possint egredi, vel manus eorum evadere.

VERS. 27. 27. SED ET IN CETERIS CIVITATIBUS GALAADITIDIS TENENTUR COMPREHENS (id est ab hoste vallati et conclusi, uti dixi vers. 26, unde sequitur) ET IN CRASTINUM CONSTITUERUNT ADMOVERE EXERCITUM CIVITATIBUS HIS, ET COMPREHENDERE (id est expugnare et capere), ET TOLLERE EOS (id est occidere eorum incolas) IN UNA DIE, — unde Graece est, In crastinum constituit castra ponere contra munitiones, et capere, et tollere omnes hos in una die.

VERS. 28. 28. ET CONVERTIT JUDAS ET EXERCITUS EJUS VIAM IN DESERTUM BOSOR REPENTE, ET OCCUPAVIT EAM, — quia ex improviso cives non cogitantes et impetratos oppressit: Bosor erat urbs Moab ultra Jor-

danem, sita in tribu Ruben, quam Levitis ad habitandum dedit Josue, capite xx, vers. 8.

29. ET SURREXERUNT INDE NOCTE ET IBANT USQUE AD MUNITIONEM, — in qua confugerant timidi Judaei, ut eos ab obsidentibus et invadentibus hostibus liberarent.

30. ET FACTUM EST DILUCULO, CUM ELEVASSENT OCVLOS SUOS, ECCE POPULUS MULTUS (hostium quorum dux erat Timotheus) PORTANTES SCALAS ET MACHINAS, UT CAPERENT MUNITIONEM, — in quam confugerant Judaei, ad quos liberandos pergebat Judas.

31. ET CLAMOR MAGNUS DE CIVITATE, — cives enim conclamabant, ut se mutuo accerent ad repellendum hostes, munitionem invadentes, utque opem Dei et sociorum clamando in caelum implorarent; hostes similiter vocibus et tubis conclamabant, ut se mutuo animarent ad insultum. Unde Judas utrinque hosce clamores audivit.

32. DIXIT EXERCITUI SUO: PUGNATE HODIE PRO FRATRIBUS VESTRIS, — in munitione obsessis, contra hostes eam invadentes, ut ex eorum manibus ipsos liberatis.

33. ET VENIT TRIBUS ORDINIBUS POST EOS (ut ex tribus partibus eos cingeret et invaderet, ne evadere possent, cum ex altera parte obsisteret eis munio Judaeorum, ut elabi nequirent,) ET EXCLAMAVERUNT TUBIS (ut hoc inopinatum militum clangore suos animaret et hostes percelleret), ET CLAMAVERUNT IN ORATIONE, — Dei opem et victoriam flagitantes, quam et obtinuerunt. Nam Deus hostibus timorem Judae incussit, eosque in fugam compulsi; unde a Juda caesa sunt eorum octo millia, ut dicitur vers. seq.

35. ET DIVERTIT JUDAS IN MASPHA. — Erat haec urbs Moabiturum pariter in tribu Ruben, de qua I Reg. xxii, 3.

36. ET CEPIT CASBON, — Graece Caspher, uti eam Vers. 8, vocavit Noster, vers. 26.

37. POST HEC AUTEM VERRA CONGREGAVIT TIMOTHEUS EXERCITUM ALIUM, ET CASTRA POSUIT CONTRA RAPHON TRANS TURRENTEM, — urbi vicinum, qui, vers. 41, flumen vocatur.

40. SI TRANSIERIT JUDAS AD NOS PRIOR, NON POTERIMUS SUSTINERE EUM.

41. **41. SI VERO TIMUERIT TRANSIRE, etc., TRANSFEREMUS AD EOS ET POTERIMUS ADVERSUS EUM.** — Putant aliqui Timotheum hoc quasi omen accepisse, ex eoque divinasse, an sua, an Judæ foret victoria; sicut Jonathas idem hoc omen victoriae de Philistæis accepit, dixitque: « Si dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris, » 1 Reg. xiv, 12.

Hæc
moti-
si facile
vincen-
tur.

Verius est Timotheum hoc dixisse ex bellica experientia et conjecturali præsentia. Duces enim belli perib' explorant hostium animos, an sint metulosi, an audaces et de victoria præfidentes. Si enim sint metulosi, colligunt eos esse infirmos et pusillanimes, ideoque facile præsterni posse; unde eos invadunt et sternunt: si vero videant eos esse audaces et præfidentes, conjiciunt eos esse se fortiores, itaque se subducunt et fugiunt ne ab eis cedantur. Nullum enim valet ad victoriam militum fiducia et hostium diffidentia. Ita S. Thomas, Sanchez, Serarius et alii. Olim cum essem in Belgio, Noomagi dissidebant cives Catholici ab hæreticis, et utrinque acies parabantur in foro ad confingendum; sed dux hæreticorum proposuit alloquium Consulibus et ducibus Catholici, ut de pace ageretur. Consul Catholicus ducis hæretici manum apprehendens, deprehendit eam tremulam; unde ad suos reversus: *Acite, ait, cives, pugnemus, hostes timeant et tremunt, nostra est victoria; pugnaverunt, vicerunt, et hæreticos urbe expulerunt. Agesilaus, rex Sparte bellicosissimus, rogatus que dos maxime duces belli exornaret, respondit: « Audacia adversus hostes, et in oblata opportunitate ratio et consilium, » Ita Stobæus, *serm.* 32.*

42. STATUIT (Judas) SCRIPAS, — qui militum nomina in catalogo inscribebant, ut viderent ne quis eis torrentem remaneret, sed ut egerent omnes transire, ut totis copiis animose in Timotheum irruens eum præsterneret, uti et fecit.

43. ET TRANSFERAVIT AD ILLOS PRÆTOR. — Judas videns suos timere transitum fluminis ob hostium copiam, prior ipse flumen transmisit, ut reliqui eum quasi ducem suum generose sequerentur. Itaque factum est. Quare hæc audacia hostes percussit, in fugam egit, cecidit, contovit, ut sequitur. Idem fecere magni duces qui in rebus arduis primi rem aggressi, milites ad se sequendum suo exemplo animaverunt, et rem confecerunt. Ita fecit Cato apud Lucanum, lib. IX, primus arena Lybicus inædians, unde milites ad se sequendum exhortans aiebat:

Prætor arenas
Ingradiar, primusque gradus in pulvere portam.

Et mox:
Præterite meo, fatisque pericula vestra

Idem fecere Alexander Magnus et Julius Cæsar, teste Suetonio in ejus vita, cap. LVIII et seq. Trium est illud Philippi patris Alexandri: « Formi-

dabilior est exercitus cervorum in duce leone, quam leonum in duce cervo. » Et illud Alberti ducis Austriæ apud Sylvium, lib. II *De gestis Alphonsi*: « Si alium quam me exercitus contra Boemos ductorem petitis, frustra me Austriæ Ducem nominatis. Dux enim revera est, qui exercitum ducit, et quem acriter pugnantem exercitus sequitur. »

43. ET CONGREGAVIT UNIVERSOS ISRAELITAS, — ut ex Galaaditide, ubi hostibus cingebantur, secum venirent in terram Juda, ibique inter præsidia Judæorum securi degerent, ut dixi de Galilæis, vers. 23.

46. ET VENERUNT USQUE EPHRON, ET HEC CIVITAS MAGNA IN INGRESSU, — id est, in aditu Galaaditidis posita. Erat ergo Ephron trans Jordanem in terra Galaad. Distinguntur hæc tria nomina Ephraim, Ephron et Ephron. Ephraim enim erat mons tribus Ephraim, Ephron erat oppidum parvum quinque milliariibus distans a Bethel, respiciens ad Orientem, in quam Christus fugiens Phariseos, secessit paulo ante mortem, *Joannis* xi, 34. Ephron erat civitas, quam Israeli bello eripuit Asa, *II Paralip.* xiii, 19, postea vicus magnus contra Septentrionem, viginti milliariibus distans a Jerusalem: ita Adrichomius et alii, licet S. Hieronymus, in *locis Hebr.* videatur dicere Ephron esse eundem cum Ephraim. Rorsum Ephron fuit triplex, una in tribu Ephraim, de qua jam dixi; altera in tribu Juda, ait S. Hieronymus et Adrichomius; tertia in tribu Manasse, de qua hic agitur. Hæc enim ait Adrichomius, in *Descriptione tribus Manasse*, num. 48, fuit urbs magna et munita valde, ac multis bellicis machinis, telorumque apparatu instructa, sita ita via publica non procul a Jordane, et pene in regione civitatis Bethsan, sive Scytopolis: quam montes utriusque ei circumvallant, ut non nisi per civitatem iter pateat. Unde cum Judas Machabæus hæc exercitum duceret, ac transitus illi per civitatem, quem per nuntios modesto petierat, negaretur, ferro sibi viam aperire coactus est.

Ephra
triplex.

52. ET ERAT JUDAS COLLIGENS EXTREMOS — agminis sui, scilicet infirmos, debiles, fatigatos, feminas, pueros, senes: ne quis in via deficeret, vel tarde sequens in hostium manus incidere. Fuit hæc insignis Judæ providentia et charitas, ut suos omnes salvos reduceret in Judæam.

Et exhortabatur populum per totam viam, — ut animose pergeret, ita tamen ut extremos agminis non desereret.

56. AUDIUIT JOSEPHUS ZACHARIE FILIUS ET AZARIAS PRINCEPS VIRTUTIS, — id est, exercitus a Juda fidelis in Judæa, ut se absente eam custodiret, hæc tamen lege, ut cum hoste non configerent ante suum reditum, ut dictum est vers. 18 et 19. Quare dum hi duo contra jussum Judæ eo absente configere voluerant, cæsi fugatique fuerunt. Hæc mirum fuit justa poena inobedientie, æque ac superbie, qua ipsi sibi famam et gloriam præliandi instar Judæ parere safegerunt.

62. IPSI AUTEM NON ERANT DE SEMINE VIROHUM IJ-

LORUM, PER QUOS SALUS FACTA EST IN ISRAEL, — id est non erant de semine Mathathie et filiorum asseclarumque ejus, quos Deus elegerat in belli sacri duces; ideoque eis vires, robor et victorias tam illustres contulit. Quare cum ipsi a Juda se segregarent, imo contra ejus jussum, quasi ejus gloriæ æmuli pugnarunt, a Deo deserti, vicli, cæsi que fuere. Discat hic quisque se præliis et officiis non ingerere, sed expectare Dei vocationem, illamque sequi: sic enim prospere Deo dirigente omnia cedent; sin autem, Deo deserente, infelicer. Porro Judam elegit Deus hoc fine, « ut defenderetur gens (fidelis Ecclesiæ) unde ventura esset salus mundi, » ait Rupertus lib. X, cap. xxv, ut scilicet ex Israele nasceretur Christus mundi Salvator.

63. ET VIRI JUDA MAGNIFICATI SUNT VALDE. — Viri Juda vocantur milites Judæ Machabæi, qui in Galaaditide tam præclara gesserant, et tot victoriis gloriosi. Unde Græca clare habent: *Et vir Judas*

et fratres ipsius glorificati sunt. Perperam ergo nonnulli hinc colligunt Judam Machabæum fuisse oriundum e tribu Juda, cum constet eum fuisse e tribu Levi.

65. ET EXPUGNABAT FILIOS ESAU, — Judas nunquam quiescens instar fulminis circumibat debellando Idumæos, Samaritanos, Philistæos, cæterosque Judæorum hostes, ideoque assiduus de his victoriis Deo dirigente triumphabat: Unde de his ante aliquot sæcula vaticinali fuerunt Abdias, Sophonias, alique prophete.

67. IN DIE ILLA CADIDERUNT SACERDOTES IN BELLO, DUM VOLUNT FORTITER FACERE, ET SINE CONSIGLIO (ac directione Judæ ducis sui) EXEUNT IN PRÆLIUM. — Hoc morebatur eorum temeritas, ambitio gloriæ et inobedientia. Mariana et Sanchez putant hæc Sacerdotes esse Josephum et Azariam jam dictos vers. 36, Planius alii censent fuisse diversos, qui eorum instar avidi gloriæ et Judæ æmuli, inconsulta hostes invadentes ab eis fusi cæsi que fuere.

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Antiochus Epiphanes a Persis repulsus, audientibus suis a Juda cassos, ex mareo egrotat et moritur; mox, vers. 17, Lysias substituit ei filium Antiochum Eupatorem. Judas obsidet arcem Sion; contra eum ab imposticis concitatur Eupator, educitque in aciem centum milia peditum et viginti milia equitum cum 32 elephantis, cum quibus, vers. 42, Judas fortiter configit, ac Eleazarus elephantum regium subiens, cædens ab eo cadente opprimitur. Inde, vers. 49, Eupator obsidet Bethsuram, eamque fame capit, idem facturus arci a Juda erectæ in monte Sion, nisi avocatus Antiochiam perrexisset contra Philippum: quare cum Judæis pacem inivit, sed eam mox rumpit.

1. Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, et copiosam in argento et auro, 2. templumque in ea locuples valde; et illic velamina aurea, et lorice, et scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia. 3. Et venit, et querebat capere civitatem, et deprædari eam; et non potuit, quoniam innouit sermo his qui erant in civitate; 4. et insurrexerunt in prælium, et fugit inde, et abiit cum tristitia magna, et reversus est in Babyloniæm. 5. Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Juda: 6. et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, et fugatus est a facie Judæorum, et invaluerunt armis et viribus, et spoliis multis quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt: 7. et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Jerusalem, et sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam. 8. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, et commotus est valde; et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat. 9. Et erat illic per dies multos, quia renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. 10. Et vocavit omnes amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et corruerit corde præ sollicitudine; 11. et dixi in corde meo: In quantum tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum, qui jucundus eram, et dilectus in potestate mea! 12. Nunc vero rememiscor malorum quæ feci in Jerusalem, unde et abstuli omnia spolia au-